

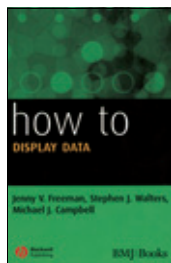
Alt i alt er dette en særdeles godt gjennomarbeidet bok om emnet apikale periodontitter, og boken anbefales på det varmeste. Det som er å vite om apikale periodontitter finnes mellom disse permene.

Atle Brynjulfson

Oxford: Blackwell Munksgaard Ltd; 2008. 478 sider. ISBN 978-14051-4976-1.

Jenny V. Freeman, Stephen J. Walters, Michael J. Campbell

How to display data

Det forekommer titt og ofte at presentasjoner av data fra undersøkelser er ufullstendige eller misvisende. Tilsvarende forekommer dessverre også i fagtidsskrifter. Boken «How to display data» har til hensikt å gjøre sine lesere i stand til å formidle mest mulig informasjon på en enkel, korrekt og oversiktlig måte. Den beskrives som en håndbok i fremstilling av tabeller og grafer for forskningsformål, og er den siste i BMJ Books «how to» serie. Den skal hjelpe forskere når de skal publisere sine resultater i fagtidsskrifter, eller presentere dem på kongresser. «How to display data» kan også være nyttig i forbindelse med kritisk evaluering av faglitteratur. Ved å vise hvordan figurer og tabeller bør være, og helst hvordan de ikke skal være, ønsker forfatterne å høyne kvaliteten på presentasjonen av forskningsresultater.

Etter et kort innledende kapittel om presentasjon av data, følger ett med eksempler på hvordan det ikke skal gjøres. Presentasjon av kategoriske og kvantitative data beskrives i egne kapitler. Deretter vises fremstilling av relasjoner mellom to kontinuerlige variabler (korrelasjon og regresjon) for så å gjennomgå fremstilling av tabeller og rapportering av funn. Videre tar boken for seg tidsserier og overlevelseskurver før man i Kapittel 9 gir råd om utforming av tabeller og figurer for bruk som lysbilder eller i postere.

Bokens overordnede filosofi for utformingen av grafer, tabeller og lysbilder er: «The amount of information

should be maximized for the minimum amount of ink», altså utfyllende, men enklest mulig. Forfatterne understreker gjentatte ganger at enkelhet ikke er en akseptabel unnskyldning for å sløyfe antallet enheter som estimerer bygger på, eller unnlate å vise at aksene i en graf ikke tar utgangspunkt i origo. Av praktiske grunner frarådes utstrakt bruk av tredimensjonale grafer og mange farger. Boken krever lite eller ingen forkunnskaper i statistikk, og hvor det oppstår et slikt behov, gis en kortfattet, men adekvat forklaring. Stoffet er gitt en praktisk vinkling og retningslinjene for fremstilling av grafer og tabeller gjengis i faktaruter. Hvert kapittel innledes med en kort disposisjon og avsluttes med en punktvis oppsummering av anbefalingene, samt relevante referanser. Utstrakt bruk av samme datasett som illustrasjon i flere sammenhenger letter lesing og forståelse. Videre er det positivt at forfatterne oppgir navnene på aktuelle programpakker for fremstilling av diagrammer.

«How to display data» er skrevet på et lett forståelig engelsk. I tillegg til de ni kapitlene har boken en oversiktlig innholdsfortegnelse, detaljert stikkordregister, og et vedlegg som presenterer CONSORT («Revised recommendations for improving the quality of reports of parallel group randomised trials»). Trykk og innbinding er av jevnt god kvalitet, og det er få språklige feil. Verre er det at totalt antall barn, og dermed noen av prosentene i Tabell 4.1 er feil, og at skjæringspunktet (a) forveksles med helningskoeffisienten (b) i ligningen for regresjonslinjen i Figur 5.5. Imidlertid er omtalen av a og b korrekt i teksten. Når det i Kapittel 6 henvises til retningslinjene for fremstilling av tabeller, skal det være Box 1.2, ikke til den ikke-eksisterende Box 6.1.

«How to display data» oppfyller sin intensjon som håndbok både innholdsmessig og pedagogisk. Mens eksisterende lærebøker i statistikk for helsepersonell oftest gir en kort omtale av tabeller og et fåtall grafer, beskriver «How to display data» hele 19 forskjellige diagrammer og deres anvendelsesområde i detalj. I odontologisk sammenheng dekker boken de fleste behov for kandidater under spesialist-,

videre- og forskerutdanning. Den vil først og fremst kunne være til god hjelp under skriving av artikler og avhandlinger.

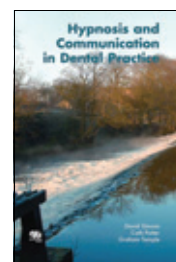
Selv om det forekommer enkelte feil i «How to display data» kan boken anbefales for spesialist-, videre- og forskerutdanningskandidater og den bør finnes i odontologiske fagbiblioteker.

Ola Haugejorden

Oxford: Blackwell Publishing, BMJ Books; 2008. 109 sider, 24 tabeller, 52 figurer. ISBN978 1 4051 3974 8.

Davis Simons, Cath Potter, Graham Temple, editors:

Hypnosis and communication in dental practice

I følge redaktørene er boken «skrevet av tannleger for tannleger og hele tannhelseteamet.» Redaktørene er engelske tannleger som i mange år har brukt hypnose som en del av sitt repertoar i pasientbehandlingen. Som tittelen viser, handler boken om hypnose, men også mye om klinisk kommunikasjon, der hypnose er presentert som et naturlig supplement på linje med sedasjon.

Del 1 omhandler historikk, definisjoner og teorier, fra hypnose første gang ble beskrevet av en lege i Skottland i 1843, via et mangfold av mer eller mindre mystiske forklaringer og fram til i dag. Ifølge forfatterne er hypnose i dag blitt: «et redskap for medisinske og dentale intervensjoner for å bidra til avslapning og reduserte spenninger, som et tilskudd til anestesi og sedasjon».

Del 2 omhandler hypnose og pasientkommunikasjon. «One aim of the use of hypnosis in dental treatment is to increase the patient's own control over their thoughts, feelings and behaviour.» Forfatterne gir dette eksempelet som svar til pasienter som vil vite hva hypnose er: «Hypnose er en trygg, naturlig prosess, som kan minne om vanlig dagdrømming eller å bli «opplukt» av en bok eller film». I hypnose er det vanlig å føle seg fysisk avslappet

og komfortabel, og de fleste beskriver det å være hypnotisert som en behagelig opplevelse.» Denne delen inkluderer et godt kapittel om kommunikasjon, med 21 referanser.

Del 3 og 4 handler om hvordan selve hypnosen utføres og inneholder egne kapitler om selvhypnose, og også om hvordan teknikkene kan redusere blødning og frekvens av aftøse slimhinnelidelser. Det antas at en mulig forklaring er at hypnose reduserer stress. Det mangler kontrollerte kliniske studier.

Del 5 og 6 beskriver hypnose som et hjelpemiddel innen forskjellige former for psykoterapi, og som redskap i behandling av smerte, frykt og angst. Videre omtales hypnose som hjelpemiddel i behandling av bruksisme, brekninger og endring av vaner som fingersuging, neglebiting og røykeavvenning, men også her er det mangel på kontrollerte studier.

Del 7, et eget kapittel, omhandler bruk av hypnose på barn: «Studies indicate that in general children make good hypnotic subjects.» Hypnose beskrives her som et utmerket supplement i forbindelse med forskjellige former for sedasjon, først og fremst er det et godt supplement i innledningen av sedasjonen, men også som et generelt alternativ til sedasjon for barn som vegrer seg.

Et appendiks tar for seg temaer som etiske betraktninger, kontraindikasjoner, trening i bruk av hypnose og krav til kvalifikasjoner.

Boken inneholder ingen illustrasjoner, men de fleste kapitlene beskriver mange klinisk relevante kasus, og det er til sammen 200 referanser til anbefalt litteratur.

Forfatterne legger vekt på å avmys-tifisere temaet hypnose, og på at hypnose ikke er en terapi i seg selv, men et supplement til andre behandlingsformer. Boken beskriver da også et stort antall kasus som viser at hypnose kan redusere spenninger, angst, uro og smerter, og at det derved er et godt supplement i pasientbehandlingen. Kontrollerte kliniske studier mangler, og forfatterne gir selv en god konklusjon: «Clinical studies of the effectiveness of hypnosis are becoming more common, but there is still a need for more, well-controlled clinical trials in all areas, particularly in dentistry.»

Boken kan anbefales til alle som generelt er interessert i klinisk kommunikasjon, og spesielt for de som vil ha mer kunnskap om hypnose.

Erik Skaret

London: Quintessence Publishing Co. Ltd.; 2007. 280 sider.
ISBN- 13: 978-1-85097-116-0.

Thomas Hadjistavropoulos and Heather D. Hadjistavropoulos, editors:
Pain management for older adults – a self-help guide

Smerte er et hyppig forekommende symptom hos eldre, idet risikoen for å få smertefulle kroniske sykdommer øker med alderen. De vanligste årsakene til langvarig smerte er slitasjegikt i muskel- og skjelettsystemet, sykdommer som innbefatter kreft eller nevrologiske problemer, ulykker og senfølger etter operasjoner.

Den internasjonale foreningen for smerteforskning (IASP) har på eget forlag utgitt boken Pain management for older adults. (A self-help guide: Easy-to-follow techniques for managing your pain). Boken er utformet som en pasientmanual, der man kapittel for kapittel får råd om hvordan man skal håndtere sine kroniske smerteproblemer og samtidig øke sin livskvalitet. Selvfølgelig vektlegger boken nødvendigheten av medisinsk behandling, men budskapet er at analgetika og såkalte «pain-killers» ikke alltid er den mest optimale smertetilnærmingen.

Redaktørene har begge psykologibakgrunn. Deres ønske er å hjelpe eldre til å håndtere de psykiske konsekvensene av kroniske smerter, f.eks. depresjon og angst. Boken begynner med å fortelle hva smerte er og hvor ofte den forekommer. Man kan selv, ved hjelp av et avkryssingsskjema, kartlegge sine problemer. Deretter følger kapitler om smertens forhold til følelseslivet, sosial aktivitet, fysisk mestring, søvn, diett og medisiner. Til hvert kapittel er det knyttet øvelser og tiltak som man skal utføre og bevisstgjøres i forhold til. Det anbefales at man bruker minimum en uke på

å «gjennomarbeide» og «fordøye» hvert kapittel.

Et typisk eksempel er en eldre mann med ryggproblem som ønsker operasjon, men som ingen ønsker å operere. Han blir tilbudt behandling som anbefalt i boken, der en fokuserer på hva vedkommende selv kan gjøre for å mestre smertene. Behandlingen dreier seg om å endre negative tanker, foreta avslappingsøvelser, oppsøke hyggelige aktiviteter, ha gode søvnvaner, søke samvær med venner og familie, bedre dietten, utføre mer fysisk aktivitet etc. Resultatet ble at pasienten etter behandlingen ikke ønsket noen operasjon fordi han var for travelt opptatt med hobbyer, trening og familiesamvær. Forfatterne hevder at helsearbeidere alt for sjelden anbefaler denne type tiltak.

Til tross for høy forekomst og alvorlige konsekvenser av smerte hos eldre, viser flere studier at eldre får en dårligere smertebehandling enn yngre med tilsvarende sykdom og smerteintensitet. I siste del av boken diskuteres nettopp dette med spesiell vekt på problemene omkring kognitivt svekkede eldre som ikke evner å formidle sin smerte.

Boken er skrevet til og for eldre med kroniske smerter, men den anbefales også til smerterammedes familier og helsearbeidere. Av disse vil en anta at medisiner, psykologer, sykepleiere, fysioterapeuter, dietetikere og farmasøytter vil være de mest aktuelle yrkesgruppene.

Boken er på 201 sider. Den er herlig fri for vitenskapelig «sjargong», samtidig som det til hvert kapittel er knyttet vitenskapelige referanser. Den kommer i «paperformat», litt mindre enn A4-størrelse. Boken inneholder tydelige illustrasjoner i svart-hvitt som anskueliggjør alle øvelser. Den inneholder i tillegg flere selvevalueringsskjemaer.

For den vanlig praktiserende tannlege/tannpleier er boken for spesiell. Men for kolleger med interesse for smerteproblematikk, er dette spennende lesing.

Gunhild Vesterhus Strand

Seattle: IASP Press; 2008.
ISBN-978-0-931092-70-1